

AZ ÚJ „DRÓN TÖRVÉNY” BÜNTETŐJOGI ASPEKTUSAI

MÉSZÁROS Ádám Zoltán
bíró (Budapest)

1. Alapvetés

Ha a cím hallatán esetleg az olvasó a manapság divatos kutatási területének az ún. „jövő büntetőjogának” egyik szegmensére gondolna, nos téved, hiszen a drónok, azaz a pilóta nélküli légi járművek, illetve pontosabban rendszerek (*Unmanned Aerial System*, „UAS”) a jelenkor részei a velük együtt járó negatív és pozitív hozadékokkal együtt.

Ezen légi járművek katonai, illetve rendészeti feladatkörökben történő speciális alkalmazása már régebb óta ismert, azonban az elmúlt bő egy évtizedben a drónok polgári célokra történő felhasználásának igénye hatalmas expanziót mutatott. A „drónipar” jelenlegi növekedése mellett becslések szerint 2025-re a kereskedelmi forgalmuk meg is duplázódhat világviszonylatban, míg Európában hatszorosára is növekedhet, melynek a gazdaságra gyakorolt hatása is pozitív előrejelzéseket mutat. Ezzel együtt azzal is számolni kell, hogy az ellenőrzött légterekben a kockázati szint emelkedni fog, mivel a repülési idő megközelítőleg 20%-át 2050-re várhatóan távolról vagy opcionálisan fogják vezérelni.¹

A drónhasználatnak a bűnmegelőzés, mezőgazdaság, kereskedelem vagy a hobbi szintű felhasználás területein felmutatható kétségtelen előnyei mellett legalább ekkora nyomatékkaal esik latba az ún. sötétnek nevezhető oldala is. Külföldön például több olyan eset is történt, amikor egy polgári drón egy lakó épületbe csapódott bele vagy egy helikopterhez túl közel szállva veszélyeztette annak biztonságos közlekedését, avagy egy lakóház ablakán keresztül csupán megfigyelte az ott zajló eseményeket, de használták már drónt határon átnyúló kábítószer-kereskedelem végrehajtásához is.

Szükséges azonban azt is látni, hogy önmagában nem a drónok használata jelent problémát, hanem a drónokra szerelhető kiegészítőkkal (például: mozgóképfelvevő kamera, fényképezőgép, hőszensor, infrakamera, GPS jeladó, bluetooth, WiFi jeladó,

¹ Forrás: <https://tinyurl.com/2p9yvwjs>

mozgás érzékelő, arcfelismerő, biometrikus szkennerek stb.) megvalósuló atipikusnak mondható adatkezelés, amelyre a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hivatal (NAIH) 2014-ben a drónokkal megvalósított adatkezelésről szóló ajánlásában helyesen rámutatott.²

Természetesen több olyan jogtárgy sorolható fel, amelyeket sérthet vagy veszélyeztethet a visszaélésszerű drónhasználat, s az általam vizsgált hazai és külföldi szakirodalomban főként adatvédelmi és magánjogi szempontból régóta igény mutatkozott a pilóta nélküli légi járművekkel kapcsolatos tevékenységeket komplex módon szabályozó speciális joganyag létrehozására. Ugyanis a hagyományos jogi eszközök nem biztosítottak kellő jogvédelmet a sok esetben a névtelenség mögé bújó drónokkal és azok vezetőivel szemben, de mindenesetre jogbizonytalanságot okoztak.

Az Európai Unió ezen tárgykörben már korábban megfogalmazott elvárásokat a tagállamokkal szemben, de a közös szabályok csupán a 150 kg üzemi tömeg feletti pilóta nélküli légi járművekre vonatkoztak, az ez alatti tömegű drónokat tagállami szabályozási hatáskörbe utalta.

Gyökeres változást és paradigmaváltást a drónok szabályozását illetően a Bizottságnak a pilóta nélküli légi járművekkel végzett műveletekre vonatkozó szabályokról és eljárásokról szóló (EU) 2019/947 végrehajtási rendelete, valamint a pilóta nélküli légi jármű-rendszerekről és a pilóta nélküli légi jármű-rendszerek harmadik országbeli üzembentartóiról szóló (EU) 2019/945 felhatalmazáson alapuló rendelete hozott.

A Bizottság megközelítése az Európai Unió Repülésbiztonsági Ügynökségének támogatásával az volt, hogy a pilóta nélküli repülésben elért legmagasabb biztonsági előírásokat a drónokra is alkalmazza tömegüktől függetlenül, így azok az egységes európai égbolt légtérében ugyanúgy műveleteket végezhetnek, mint a pilótával rendelkező légi járművek (legyenek azok repülőgépek vagy helikopterek).

Az egységes jogszabályi környezet kialakításával a drónok tehát teljes polgárjogot nyertek a légi közlekedés világában azzal, hogy az ezzel járó előnyöket és hátrányokat egyensúlyba kívánták hozni, egy ún. drón ökoszisztéma kialakítása érdekében. Ennek előmozdítása céljából a tagállamok a szabályozás kialakításának területén több esetben szabad kezlet kaptak.

Jelen dolgozat apópjója a fenti uniós rendelet nyomán elfogadott hazai jogszabály, a pilóta nélküli légi járművek üzemelésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXXIX. törvény vizsgálata, amely a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény mellett a büntető és szabálysértési joganyagot is módosította.

A jogirodalomban már korábban is felmerült, mind a Btk. általános részének, mind a különös részi tényállások szempontjából, hogy a drónokkal kapcsolatos visszaélések során a büntetőjogi dimenzió hol húzódik, emellett immáron az új jogszabályi környezet szempontjából is megválaszolandó, hogy a büntetőjogi reakciók mikor és milyen cselekmények esetén érvényesülhetnek.

² Forrás: https://naih.hu/files/ajanlas_dronek_vegleges_www1.pdf

2. A rendelet és a hazai szabályozás fő vonalai

A büntetőjogi kérdések megválaszolása előtt azonban szükségesnek tartom azokat a novumokat bemutatni nagy vonalakban, amelyeket az uniós rendelet és a hazai szabályozás hozott, a tárgyalta kérdéskör bővebb kifejtésének alapjaként. Fontos újítás, hogy a pilóta nélküli légi járművek üzemben tartóit nyilvántartásba kell venni, amennyiben olyan pilóta nélküli légi járművet tartanak üzemben, amely fel van szerelve személyes adatok rögzítésére alkalmas érzékelővel. Praktikusan ide sorolhatók a kép és hang rögzítést szolgáló eszközök. Ehhez kapcsolódóan a jogszabály három különböző járműkategóriát vezet be, eltérő képesítési feltételek előírásával.

Nyilvántartásba vételi és képesítési kötelezettség azonban nem szükséges, ha a pilóta nélküli légi jármű a játékok biztonságáról szóló 2009/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmében játéknak minősül, ugyanis ezek kisebb teljesítményű járművek.³

Ami a drónok használatát illeti, lakott terület felett kizárólag ún. eseti légtérben (légtérnek azon része amely légi közlekedésre igénybe vehető) lehet pilóta nélküli légi járművet használni a pilóta nélküli játék légijármű kivételével, melyre vonatkozó engedélyt a katonai légügyi hatóság adhatja meg. Emellett az uniós szabályozás tagállami hatáskörbe utalja az olyan földrajzi területek kijelölését, amelyek fölött tiltani vagy korlátozni lehet a drónok reptetését, ezek az ún. „no drone” zónák.

A használati szabályok megszegői tekintetében a rendelkezés lehetővé teszi az arra feljogosított szervezetek számára azt is, hogy a nemzetbiztonság, valamint a közrend és a közbiztonság érdekében detektálják a pilóta nélküli légi járművet, leszállásra szólíthatják fel, vagy feltartóztatathatják és meghatározott esetben elektronikai úton zavarhatják, valamint elektronikai vagy mechanikai úton földre kényszeríthetik.

3. A magánlaksértés szabálysértési alakzatának új tényállása

Az Alaptörvény VI. cikke azon túl, hogy szentesíti a magánélet sérthetlenségét, kifejezetten akként rendelkezik, hogy az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalma, melynek tartalmát a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény 10. § (1) bekezdése pedig akként fejt ki, hogy az otthon nyugalma biztosítja a magán- és családi élet kibontakozását, továbbá a magánszféra szabad és teljes megélését. Ennek tiszteletben tartása érdekében mindenkinek az otthonát mint magánéletének, családi életének színterét fokozott védelem illeti meg.

A házi jog hatóköre tehát meglehetősen tág keretet ölel fel, hiszen a magán- és családi élet kibontakozásának a lehetősége csak úgy biztosítható, ha a nem kívánatos külső behatásokat generális módon tilalmazza a jogalkotó, így lesz igazán az amerikai Legfelső Bíróság megfogalmazása szerint „a fáradt emberek utolsó mentsvára” az otthon.⁴

³ Ilyenek azok a drónok, amik adatrögzítő eszközzel nincsenek felszerelve, valamint a távoli pilótától 100 méternél nagyobb távolságra nem tudnak eltávolodni és a 120 gramm maximális felszálló tömeget nem érik el.

⁴ Ld. A 13/2016. (VII. 18.) AB határozatban kifejtettek szerint.

Ahogy a bevezető részben említettem, a drónok kapcsolatos új joganyag 2021. január hó 1. napjától több módosítást kodifikált a büntető törvénykönyvben, illetve a szabálysértési törvényben.

A jogalkotó a fenti magatartások szankcionálásának szükségességét a drónok nyújtotta technikai lehetőségek veszélyeiből vezette le, ugyanis a magánszféra megismerésének lehetősége a korábbiakhoz képest sokkal könnyebbé vált ezen eszközök használatával, ami lényegében a társadalomra veszélyes cselekmények elkövetésének új veszélyforrását jelenti.

A magánszféra hatókörébe tartozó jogok közül elsőként az otthont, mint fizikai valóságot, térbeli szférát védő tényállásokat emelném ki a drón reptetések relációjában, azaz a magánlaksértés büntető és szabálysértési alakzatának alkalmazási kérdéseit.

E körben érdemesnek tartom megvizsgálni azt a lehetőséget, hogy törvénymódosítás hiányában, a magánlaksértés büntető és szabálysértési alap tényállásai közé a fent említett új jelenség hogyan lenne, illetve lett volna beilleszthető és a jogalkalmazó által értelmezhető. Azaz, ha a magánlaksértés védett jogi tárgyát, a házi jogot megvizsgáljuk, juthatunk-e arra a következtetésre, hogy jogalkotói beavatkozás nélkül, megfelelő jogértelmezéssel is szankcionálható lett volna a tárgyalt esetkör?

Az alapeseti, szabálysértési törvényi tényállás ugyanis az elkövetés helyére történő bemenetelt vagy bennmaradást rendeli büntetni, ha az az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére, vagy megtévesztéssel történt. Vitatott és nem egyértelmű a jogirodalomban, hogy a bemenetelhez szükséges-e az elkövető fizikai jelenléte, avagy sem. Csák Zsolt szerint, mivel a bírói gyakorlat az egész testtel történő bejutást érti a bemenetel fogalma alatt, ráadásul a törvényszöveg az „aki” meghatározással él, a drónt használó személy nem lehet alanya a magánlaksértésnek, fizikai jelenlét hiányában.⁵

Hasonlóképp érvelt Kristina Peters a német jogirodalomban, aki szerint a drón útján történő pusztá kikémlelés esetében hiányzik a belépéssel egyenértékű birtokzavarás. Az általa felhozott példa szerint, ha egy tolvaj, aki egy távcső segítségével figyel meg egy házat, és így elkerüli az oda történő belépést, a német Btk. (StGB.) 123. §-a szerinti magánlaksértés alapján nem büntethető.⁶

Ezzel ellentétesen Miskolczi Bodnár Péter a magánlaksértés törvényi tényállásának újragondolását ajánlotta a fenti kérdéskörben és *de lege ferenda* a drónnal, mint technikai eszközzel történő megfigyelést is ezen bűncselekmény keretei között rendelné büntetni, mivel a lakás birtokosát nem csupán egy olyan személy fizikai jelenléte zavarhatja, aki beleegyezése nélkül tartózkodik az ingatlanban, vagy hivatalos eljárás színlelésével, a használat megtévesztve szerezte meg a bejutáshoz és bent maradáshoz szükséges beleegyezést. Javasolata szerint a drónhasználattal történő elkövetést a bűncselekmény minősített eseteként lenne szükséges szabályoznia a jogalkotónak.⁷

⁵ Csák Zsolt: A drónok kapcsán felmerülő egyes büntető anyagi és eljárási jogi kérdések. In: MEZEI Kitti: *A bűnügyi tudományok és az informatika*. Budapest–Pécs, PTE ÁJK–MTA, 2019. 32–33.

⁶ Kristina PETERS: Angriff der zivilen Drohnen – ist das Strafrecht gewappnet. *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik (ZIS)*, 2017. 666.

⁷ MISKOLCZI BODNÁR Péter: A drónokhoz kötődő aktuális jogalkotási, jogalkalmazási és etikai teendők. In: HOMIČSKÓ Árpád Olivér: *Egyes modern technológiák etikai, jogi és szabályozási kihívásai*. Budapest, KRE ÁJK, 2018. 161.

Tehát dogmatikai és egyben gyakorlati szempontból is felmerül a kérdés, hogy a technológia fejlődésével a jogtárgy harmonikusan értelmezési módszerre hivatkozásul lehet-e a „bemenetel” fogalmát kiterjeszteni a drónt használó személyre?

Ennek elfogadása esetén ugyanis a házi jog már akkor is sérülhet, ha nem konkrétan az elkövető, a saját fizikai valójában sérti meg más lakásához vagy ahhoz tartozó bekerített helyre vonatkozó birtokállapotot, mivel mind az elkövető, mind a sértett szempontjából ugyanazon joghatás kiváltására alkalmas egy távolról vezérelt drón is, mint egy személyesen behatoló személy. A drónok ugyanis fényképező és általában olyan videó funkcióval vannak felszerelve, ami élő adásban közvetíti a magánlakást vagy az ahhoz tartozó bekerített helyet, így az elkövető ugyanúgy látja és észleli mintha személyesen lenne jelen, ő irányítja, vezérli az eszközt, tehát akarata szerint mozog, így az elkövető fizikai „meghosszabbításának” tekinthetjük a drónt.⁸

Említést érdemel az is, hogy az Lt. 54. § (3) bekezdése meghatározza, hogy a pilóta nélküli légijármű parancsnoka a pilóta nélküli légijármű vezetője. Tehát a törvény egyértelművé teszi, hogy a drónnal végzett manőverekért ki felel. Megjegyzem, hogy ezen tettesi konstrukció jól illeszkedik a bírói gyakorlat által kidolgozott azon elvbe, amely önálló tettesként kezeli azt a személyt aki eszközt vagy állatot vesz igénybe a cselekmény elkövetéséhez.

Emellett a házi jog jogosultját is ugyanilyen mértékben zavarhatja az ilyen tárgy (elentétben például egy távcsővel). Mivel a cselekmény büntethetősége magánindítvány tételéhez kötött (tehát a sértett akaratahoz), így szabálysértési vagy büntetőeljárás nyilván csak akkor indulhat, ha a sértett tudomást szerez az elkövetésről, de ez nem jelenti azt, hogy szükséges lenne a jogosult jelenléte a cselekmény elkövetése során. Azonban légi úton történő behatolás esetén (erre vonatkozó kifejezett engedély hiányában) vélelmezni szükséges, hogy az a jogosult akarata ellenére történt.

A fenti megközelítés alkalmazása esetén a magánlakásértés bűncselekményt megvalósító alakzatát (Btk. 221. §) is érinthetné a jogosulatlan drónhasználat *de lege lata* annak ellenére, hogy e körben a jogalkotó nem eszközölt módosítást. A jogszabályhely (2) bekezdése ugyanis azt rendeli büntetni, ha az ott lakó vagy azzal rendelkező akarata ellenére vagy megtevesztéssel megy be valaki éjjel, fegyveresen, felfegyverkezve vagy csoportosan. A „bemenetel” fogalmának kiterjesztésével, a fent kifejtettekre tekintettel, a bűncselekmény drón használatával is megvalósítható lenne a fenti többlet feltételek esetén is. Az (1) bekezdés szerinti elkövetési magatartás, amely erőszakot, fenyegetést vagy hivatalos eljárás színlelését követeli meg a behatolótól, drónreptetés során azonban nehezen elképzelhető esetköröket jelentenek.

A bemenetel fogalmának kiterjesztő értelmezése azonban, úgy vélem, sértené a *nullum crimen sine lege stricta* elvét, hiszen az elkövető büntethetőségéhez vezető (azt tágító) analógia (*in peius*) nem alkalmazható, ennek tilalmát ugyanis mind a jogiroda-

⁸ Ehhez hasonló megállapításra juthatunk például a Btk. 340. § (2) bekezdésében szabályozott rendbontás vétsége tekintetében is, mely tényállás többek között azt rendeli büntetni, ha valaki sportrendezvényen a létesítménynek a nézőktől vagy a nézők meghatározott csoportjától elzárt területére jogosulatlanul belép vagy ott tartózkodik. Kérdés, hogy ez a bűncselekmény drónnal is elkövethető-e, ugyanis egy sportrendezvény lebonyolításának zavartalanságát ezen irányított eszközökkel is meg lehet sérteni.

lom, mind az alkotmánybíróági gyakorlat a jogállami büntetőjog egyik sarokkövének tekinti.⁹ Szomora Zsolt is felhívja arra a figyelmet, a jogtárgyharmonikus értelmezés semmiképpen sem lehet olyan eszköz, amellyel az elkövetőre nézve hátrányos analógiát próbálnánk meg intézményesíteni, a teleologikus értelmezés nem vezethet a jogalkotói és jogalkalmazói kompetencia összemosásához.¹⁰ A teljesség kedvéért azonban arra is szükséges rámutatni, hogy az analógia és a jogtárgyharmonikus értelmezés közötti határvonal meglehetősen képlékeny, és a jogalkalmazás már sokszor be is bizonyította, hogy ezek a határok nehezen tarthatók be.¹¹

Ettől függetlenül jelen témára érvényesnek tartom Szomora azon megállapítását, miszerint analógiának minősül, ha a törvényi rendelkezés szövege alá sehogy sem szubszumálható egy olyan – adott esetben új – jelenség, ami a rendelkezés védelmi célja miatt a büntetendőségét egyébként megkívánná.¹² Tehát erről van szó a magánlakásértés szabálysértési (alap) és büntetőjogi tényállása által védelt házi jog drónnal történő megsértése esetén is.

Az elkövető terhére történő analógia alkalmazás elkerülése érdekében ezért jogalkotói beavatkozás szükséges, melynek több módja is elképzelhető. A meglévő tényállás keretei között, azok érintetlenül hagyása mellett (ha a kazuisztika elkerülése az elsődleges prioritás), ezen új jelenség büntetendősége véleményem szerint kizárólag a jogszabályhelyhez fűzött értelmező rendelkezéssel lenne, illetve lett volna megoldható, hasonlóan a lopás bűncselekmény tekintetében a dolog fogalmának a villamos áramra való kiterjesztésével. Azaz, ha a jogalkotó a magánlakás területére történő bemenetel alatt a drón használatával történő behatolást is kifejezetten érteni kívánta volna.

Ettől eltérően, ahogy a bevezetőben említettem, a jogalkotó a magánlakásértés szabálysértési és a tiltott adatszerezés büntetőtörvénykönyvi tényállásához kapcsolódóan alkotott lényegében új speciális esetköröket.

A magánlakásértés új szabálysértési alakzata [Szabs. tv. 166. § (1a) bekezdés] azt rendeli büntetni, aki pilóta nélküli légi jármű jogosulatlan használata során más lakásáról, egyéb helyiségéről, vagy ezekhez tartozó bekerített helyről jogosulatlanul hang- vagy képfelvételt készít.

Kritikával először is azért illethető az új szabályozás, mert a tényállás kizárólag a jogosulatlan (tehát engedély nélküli) drónhasználat alkalmazásával történt kép és hangfelvétel készítését szankcionálja. A miniszteri indokolás szerint, ha a jogszerű drónhasználatlal összefüggésben esetlegesen felmerül a személyhez fűződő jogok megsértése vagy más jogsértő magatartás megvalósulása, a hatályos szabályozás szerinti szankciók mellett a polgári jogi jogkövetkezmények alkalmazhatóak a vezetővel szemben, hiszen a drón mozgása könnyen lekövethető, a légi jármű vezetője a hatóság által beazonosítható.

⁹ NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része*. Budapest. HVG-ORAC, 2008. 73.; illetve NÉMETH Imre: A túlkriminalizáció jelensége és az alkotmányos büntetőjog válsága. *Jog-Állam-Politika*, 2019/3. 92.

¹⁰ SZOMORA Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. *Jogelméleti Szemle*, 2008/4.

¹¹ Ennek okát a vonatkozó szakirodalom legfőképpen abban látja, hogy objektív ismérvek híján, az analógia, a kiterjesztő értelmezés és az értelmezés fogalmi felcserélhetővé válhatnak. BLUTMAN László: A jogdogmatika zátonyai: az analógia a magyar jogban. *Jogtudományi Közlöny*, 2008/6. 291.

¹² SZOMORA i. m.

Bár ez inkább jogpolitikai kérdésnek minősül, de véleményem szerint a büntetendőség kérdésében (ami alapvetően tetteközpontú) nem szerencsés a jogsértő cselekmény hatóság általi relatíve könnyebb felderítési képesség alapján differenciálni, hiszen az engedéllyel közlekedő drón esetében készített felvételek is ugyanolyan társadalomra veszélyes magatartásnak tekinthetők.

Fentiekén túlmenően a miniszteri indokolás kissé leegyszerűsítve úgy fogalmaz, hogy ha a drón olyan felvételt készít, amelyen más lakása, egyéb helyisége, az azokhoz tartozó bekerített helye, vagy az ott tartózkodók láthatók, akkor tényállásszerű a tárgyalat szabálysértés.

Ezzel kapcsolatban álláspontom szerint csak azok a felvételek vonhatók ide, amikben egyrészt egyedileg beazonosítható tárgyak vagy személyek láthatók¹³ a magánlakáshoz tartozó területen, másrészt, ha azok a magánlakás fogalma alá vonható épületek, területek azon részéről készültek, amiket birtoksértés útján lehetett elkészíteni, ugyanis a legtöbb ingatlanak a közterület felőli oldala szabad szemmel is jól látható bárki számára. Nyilvánvalóan más kérdést vehet fel egy ilyen képfelvétel, ha azt huzamosabb ideig, megfigyelés keretében rögzítik, de erre lentebb még kitérek.

Az új szabálysértési tényállás megalkotásából számomra az a következtetés vonható le, hogy a jogalkotó a magánlakásról már pusztán kép vagy hangfelvétel készítését is szankcionálja, ami lényegében csupán információszerzést takar és ezen elkövetési magatartás, véleményem szerint, annak általános megfogalmazása miatt túlmutat azon a jog védte érdeken, ami a birtok békés, zavartalan élvezetében jelölhető meg, tehát a magánlaksértés tényállásában ilyen formában nem szerencsés az elhelyezése.¹⁴

E körben az sem egyértelmű, hogy szinte bármilyen magasságból készített kép- és hangfelvétel tényállásszerű magatartás lehet-e, ez ugyanis parttalan módon kiterjesztené a magánlaksértés szabálysértési alakzatának hatókörét.

Látni kell, hogy a technológiai fejlődés eljutott arra a pontra, hogy akár több száz méteres magasságból is képesek a drónok felvételeket készíteni (nagy teljesítményű teleobjektívek, éjjellátó kamerák vagy biometrikus eszközök révén), olyan magasságból is tehát, ami már nem tekinthető az ingatlan feletti légi térnek, ezért a magánlakás terénümának megsértéséről, illetve birtokzavarásra alkalmatosságról fogalmilag nem is beszélhetünk, hiszen a jogosult általi észlelhetőségnek és akaratellenes „behatolásnak” még az objektív lehetősége sem áll fenn ilyen helyzetekben. A jelenlegi szabályozás az ingatlan feletti légtér problémakörére tehát nem ad választ, pedig erre garanciális okokból szükség lenne.

A jogfejlődés korábbi szakaszában az az alapelv érvényesült, hogy a tulajdonosnak nemcsak magához a földhöz van joga, hanem az alatta lévő földre és a felette lévő

¹³ Egy sűrűn lakott városról készített olyan képfelvétel, amelyen egyedileg nem ismerhető fel egy adott ingatlan, illetve az ott tartózkodó személyek, nem veszélyeztetheti a magánszférához való jogot, mint védett jogi tárgyat.

¹⁴ A helyes értelmezés az lehetne ezen szabályozási konstrukcióban, ha az elkövető pusztán azért készítené kép- vagy hangfelvételt térbeli orientáció céljából, hogy a magánlakás területére behatolva, megsértse a zavartalan birtoklás állapotát.

légtérre is („a mennyországig és a pokolig” terjedően).¹⁵ Észszerű okokból a modern jogfelfogás a technika fejlődésének eredményeképpen a tulajdonjog ez irányú kiterjedését jelentős mértékben korlátozta.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 5:17. § (1) bekezdése szerint, az ingatlanon fennálló tulajdonjog a föld feletti légi térre és a föld alatti földtestre az ingatlan hasznosítási lehetőségeinek határáig terjed.

Jól látható, hogy a törvény a „légi tér” kifejezést használja, amitől meg kell különböztetni a légtér fogalmát, ami a nemzeti vagyont részesíti és a légi forgalom szempontjából egy sajátos közútnak tekinthető. Az, hogy milyen távolság tekinthető az ingatlan feletti légi tér szempontjából a hasznosítási lehetőség körébe tartozónak, merev határok rögzítésével nem határozható meg, az az ingatlan adottságaitól, rendeltetésétől függ. Könnyen belátható ugyanis, hogy konkrét magasság megjelölésével a tulajdonjog szükségtelen korlátozásával vagy szükségtelen kiterjesztésével néznénk szembe.¹⁶

Hasonló elvi alapon áll egyébként a német polgári törvénykönyv [BGB. 905. § (1) és (2) bekezdés] megoldása is, annyi különbséggel, hogy a tulajdonosnak az ingatlanja fölötti „levegőoszlop” tekintetében is fennáll az uralmi jogosultsága. Az ingatlan fölötti átrepülést azonban el kell tűrni a légiközlekedésről szóló német törvény (LuftVG) 1. §-ának (1) bekezdésével összefüggésben, mert a LuftVG szabályainak betartása mellett szabad a légtér használata.¹⁷

Mivel a légtér használata nem járhat a tulajdonjog szükségtelen korlátozásával, ezért hazánkban, de más országokban is általában rögzítik a „hajózható” légtér alsó határát (kb. 120-150 méter magasságban). Más a helyzet azonban a pilóta nélküli légi járművek vonatkozásában, ugyanis – ahogy fent is említettem – lakott területen eseti légtérben lehet azokat használni. Ugyanakkor az erre vonatkozó engedély kiadásakor a hatóság, a magyar légtér igénybevételeéről szóló 4/1998. (I. 16.) Korm. rendelet 4/D. § (3) bekezdésének értelmében az igényelt légtér alsó határaként a földfelszín állapítja meg. Tehát a hazai szabályozás nem rögzít minimális repülési magasságot a drónok tekintetében, csupán a fenti engedély kiadásakor a hatóság azzal a figyelemfelhívással él, hogy a magánélethez való jog biztosítására meghatározott minimális magasság az irányadó a repülés végrehajtása során.

A szabályozás kialakítása során felmerült az a lehetőség is, hogy drónt használni lakott terület feletti légtérben 30 méter repülési magasság alatt az adott ingatlan tulajdonosának hozzájárulásával lehessen. Implicite tehát ilyen engedély hiányában nem lenne lehetséges egy adott magasságon belüli légtérhasználat.

A kérdés a német jogirodalomban is felmerült, azaz ha a jogalkotó egy minimum repülési magasságot határozna meg a drónok tekintetében, azt a földfelszíntől vagy az

¹⁵ William BLACKSTONE: *Commentaries on the laws of England*. Oxford, Oxford University Press, 2016. 311.

¹⁶ Menyhárd Attila szerint magánjogi szempontból a hasznosítási lehetőségeket nem absztraktnan kell megítélni, hanem az eset összes körülményei alapján konkretizálva, viszont a tulajdonos magánjogi alapon a legcsekélyebb zavarást sem köteles eltűrni, a jog általában csak visszaélésszerű joggyakorlás esetén nem teszi lehetővé a felszín alatti vagy feletti behatás kizárását. MENYHÁRD Attila: *Dologi jog*. Budapest, Osiris, 2007. 72.

¹⁷ PETERS i. m. 666.

adott ingatlan legmagasabb pontjától kellene-e számolni? Kristina Peters álláspontja szerint egy ilyen megoldás problémákat vetne fel a német alaptörvény által megkövetelt jogbiztonság követelménye szempontjából, mivel a magasságra vonatkozó viszonyítási pont nem határozható meg egyértelműen, mást jelenthet az egy felhőkarcoló és mást egy kertes ház tekintetében.¹⁸

Véleményem szerint, érthető azon igény, hogy a drón legalacsonyabb repülési magasságát jogszabály határozza meg, ugyanis egyrészt így lehetne egyértelműen állást foglalni abban a kérdésben, hogy az ingatlan feletti légtér milyen távolságban lehet elkövetési helye a magánlaksértés szabálysértési tényállásának és ez a jogbiztonság szempontjából egyértelmű iránymutatást jelentene a drónt használó számára is.

Ennek véleményem szerint két lehetséges esetköre lehet. Az egyik, ha a földfelszíntől számított konkrét minimális repülési magasság előírásával operálna a jogalkotó, így például az Egyesült Államok egyes tagállamaiban (Oregon és Tennessee) a „hajózható” (400 láb) repülési magasság alatti drón használat *ipso iure* magánlaksértést valósít meg. Ellenbizonyításnak a drónt használó személy részéről azonban helye van abban az esetben, ha ennek során nem kívánta az ingatlant használó személyt a birtoklásában zavarni.¹⁹

A másik esetkör szerint az adott épülettől számított horizontális és vertikális irányú minimális repülési távolságtartást írhatná elő a jogszabály, mint például az Egyesült Királyságban, ahol 50 méternél kisebb távolságban nem közelítheti meg a repülő drón az embereket, illetve épületeket.

Fentiek hiányában, konkrét legalacsonyabb repülési magasság előírása nélkül, a bírói gyakorlat határozhatná meg az adott ügy sajátosságainak figyelemvételével, hogy mi tekinthető még olyan magasságnak, amellyel a drón az adott építmény és terület tulajdonságai alapján megsértette a házi jogot.

Mindezen gondolatmenetnek azonban csak akkor lenne relevanciája, ha a jogalkotó valóban a házi jogot kívánta volna az új szabálysértési tényállás megalkotásával oltalmazni. Ehelyett véleményem szerint, ahogy erre már fentebb utaltam, sokkal inkább a magánlakásra, illetve az ott tartózkodó személyekre vonatkozó információ szerzését védi a tényállás.

Kétségtelen tény, hogy az ilyen légi járművet használó elkövető célja általában nem pusztán a birtok zavartalan használatának megsértésére terjed ki, tehát nem a „tilosban járás” motiválja az elkövetőt elsősorban. Az ilyen cselekményeket legfőképpen az ott tartózkodó személy(ek) személyes adatainak, magán- és üzleti titkainak vagy tárgyak felderítése céljából követik el, tehát a magánszféra „belső” területeire vonatkozóan is, így komplex jogi tárgyak veszélyéről beszélhetünk.

¹⁸ PETERS i. m. uo.

¹⁹ A. Michael FROMKIN – P. Zak COLANGELO: Self-Defense Against Robots and Drones. *Connecticut Law Review*, Vol. 48., 1/2015. 51.

4. A tiltott adatszerzés új tényállása

Az említett komplexitás jegyében a Btk.-t módosító 2020. évi CLXXIX. törvény a jogszabály 422. §-ában szereplő tiltott adatszerzés büntetnének tényállását azzal egészítette ki, hogy a törvény immáron elzárással rendeli büntetni (422/A. §) azt az esetet – ha más bűncselekmény nem valósul meg –, amikor pilóta nélküli légi jármű jogosulatlan használatával más lakását, egyéb helyiségét, vagy ezekhez tartozó bekerített helyet az elkövető megfigyeli és az ott történeteket rögzíti. A minősített és egy évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett esetkör akkor valósul meg, ha a megfigyelés során készített hang- vagy képfelvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszi az elkövető.

A vonatkozó miniszteri indokolás szerint a titokban történő megfigyelés továbbra is a Btk. 422. §-a alapján büntetendő, az új tényállás a pilóta nélküli légi járművel történő nyílt (tehát az érintett személy által észlelhető módon való) megfigyelést rendeli büntetni.

Mivel a magánlaksértés szabálysértési alakzata a drónnal történő jogosulatlan kép- vagy hangfelvétel készítést szankcionálja, a két deliktum közötti elhatárolás *de lege lata* időbeli síkon tehető meg. A bírói gyakorlat ugyanis a „megfigyelés” fogalma alatt, személyek mozgásának, magatartásának, szóbeli megnyilvánulásainak, illetve azok hiányának az érzékszervekkel való huzamosabb ideig tartó észlelését, rögzítésen pedig a fentiek kép- és/vagy hangrögzítő eszközzel való felvételét érti (lásd például a BH2017. 361. számon közzétett eseti döntésben kifejtetteket).

A differencia specifikus tehát akként ragadható meg, hogy a magánlaksértés szabálysértési alakzatánál a magánlakás statikus, a tiltott adatszerzésnél annak dinamikus állapotát védi a jogalkotó, bár megjegyzem a hangfelvételnél az elhatárolás meglehetősen nehezen oldható meg.

A tiltott adatszerzés vonatkozásában tehát többről van szó a pusztán kép- vagy hangfelvétel készítésnél, az elkövető célja ugyanis a magánlakás területén zajló konkrét események, történések rögzítése, azaz többlet információ szerzése.

Észlelhető módon történő megfigyelés esetén ugyanakkor időbeli síkon nyilvánvalóan rövidebb intervallumról beszélhetünk, mint egy titokban történő megfigyelés esetén. Véleményem szerint jelen tényállás megvalósulásához annyi időnek szükséges eltelnie, hogy valamely sértetti cselekvés vagy történet végbemenjen és abból vagy azokból információt lehessen leszární, ami vonatkozhat bármilyen adatra, titokra és jogi szempontból indifferens történetre is.

Annyiban a tényállás kritikával illelhető, hogy az elkövetés helye szűk körűen került meghatározásra, hiszen a magánszféra joga mellett a gazdasági vagy üzleti titok sérülhet akkor is, ha a drónnal történő megfigyelés egy középület, intézmény, vagy gazdálkodó szervezet irodája, üzlethelyisége, illetve üzeme területén történik. A Btk. 418. §-ában szereplő üzleti titok megsértése bűncselekmény elkövetője azonban álláspontom szerint lehet a drónt használó személy is.

Ami az elhatárolási kérdéseket illeti, a jogalkotó alternatív módon rendeli büntetni a tiltott adatszerzés ezen új tényállását, tehát ha más bűncselekmény elemeire is ráillik az adott magatartás, akkor kizárólag ezen másik bűncselekmény állapítható meg. E körben gyakorlati szempontból a miniszteri indokolás által is kiemelt személyes adat-

tal visszaélés vétsége (Btk. 219. §) jöhet szóba. Azaz, ha a drón olyan felvételt készít, amiből valamely természetes személyre vonatkozó bármely információ levonható és fennáll a jogtalan hasznoszerzés motívuma, vagy ezzel jelentős érdeksérelmet okoz az elkövető, csupán ezen bűncselekmény állapítandó meg. Praktikusan ilyen eset lehet, ha sajtó részére, ellenérték fejében készítik a felvételt, vagy ha például egy adott közszereplőről olyan kompromittáló fényképet tesznek közzé, melynek hatására például a társadalmi megbecsülése vagy egzisztenciális érdeke csorbul.

Szintén más bűncselekmény, nevezetesen zaklatás (Btk. 222. §) valósul meg álláspontom szerint, ha az elkövető a drón használatával egy adott ingatlanban lakó személyt rendszeresen vagy tartósan háborgat abból a célból, hogy megfélemlítse vagy mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, ugyanis a háborgatás felőleli mindazon magatartásokat, amelyek a sértettre pszichésen negatív hatást fejtenek ki, nyugtalanságot, kiszolgáltatottság érzését keltik benne, ami nyilvánvalóan egy ilyen eszközzel is elkövethető. Azaz a tiltott adatszerzés fent kifejtett elkövetési idejéhez képest egy időben elnyúló, tartós jellegű cselekménysor esetén beszélhetünk a zaklatás megvalósulásáról.

A fentiekből jól látszódik, hogy a drónokkal elkövetett, magánszférát sértő cselekményeket büntetőjogi szempontból meglehetősen széttörédezett szabályozás jellemzi és mindemellett elhatárolási nehézségek is felmerülnek a magánlaksértés szabálysértési alakzata, valamint a tiltott adatszerzés tényállása között, ugyanis az esetek döntő többségében a drónt használó személy valamely információ megszerzése céljából készít felvételt a magánlakás területéről, ami sok esetben szükségképpen együtt jár a birtok megsértésével is. Tehát véleményem szerint egy komplex jogi védelmet nyújtó speciális tényállásban lenne szükséges *de lege ferenda* megfogalmazni ezen élethelyzetet, ami egységesen védi mind a magánszféra külső, mind annak belső formáit.

Célszerű lenne tehát a büntetőjogi védelmet előbbre hozni és büntetni rendelni bármely olyan kép vagy hang rögzítésére alkalmas eszközzel felszerelt drónt használó személyt, akinek célja másnak a lakásáról, egyéb helyiségéről vagy ezekhez tartozó bekerített helyről vagy az ezen területen tartózkodó személyekről bármilyen, egyedileg beazonosítható kép vagy hangfelvétel készítése, illetve rögzítése. E körben teljesen mindegy, hogy titokban vagy anélkül, ténylegesen egy felvételt kíván készíteni az elkövető vagy huzamosabb ideig történő megfigyelésről van szó, illetve az is, hogy az a jogosult által objektíve észlelhető módon vagy anélkül történik. Egy ilyen konstrukcióban az is indifferens, hogy az elkövető zavarta-e a birtoklásban esetleg az ingatlant használó személyt, de a cselekmény elkövetésének megállapításához azt szükséges bizonyítani, hogy az adott drón olyan pozícióban (az ingatlanhoz közel) repüljön, hogy az elkövetésre irányuló szándéka egyértelműen felismerhető legyen (konkrét minimum repülési magasság meghatározásával törvényi vélelemként vagy enélkül jogalkalmazói hatókörbe vonva a kérdés eldöntését), avagy a felvételkészítést relatíve nagyobb magasságból kell megkezdnie. Az ilyen vagy ehhez hasonló megoldás a fent kifejtettekre tekintettel úgy vélem megfontolandó lehet a jövőben azzal, hogy a szabályozás részét képezze (lehetséges elkövetési helyként) a magánlakás fogalma alá nem vonható

olyan más helyiség vagy terület is, ahol a jogosult magán, üzleti vagy gazdasági titka megismerhető.²⁰

Az ilyen cselekmények büntetendőségének másik, vagy ettől független módszere olyan technikai szabályok előírása lehetne, melyek megszegése önmagában szabálysértést vagy bűncselekményt valósítana meg. Ilyen szempontból jelenleg az engedély nélküli drónreptetés minősül szabálysértésnek (Szabs. tv. 229. §). Ugyanakkor megfontolandó lehet az európai adatvédelmi biztos ajánlása, miszerint olyan automatikus technikák alkalmazásán is el kellene gondolkodni, mint a magánterületek és az ott tartózkodó személyek kimaszkolása, illetve azon is, hogy csak a tevékenység céljának megfelelő eszközöket lehessen telepíteni a drónra, tehát például hobbi felhasználóknak nagy felbontású kamerát nem.²¹

5. A társadalomra veszélyesség hiányának lehetséges estkörei

A magánszféra jogát sértő fenti cselekményekhez, illetve a különböző egyéb (üzleti és gazdasági) titkot védő tényállásokhoz kapcsolódóan célszerű bemutatni azon esetköröket, melyek fennállta kizárhatja az egyébként tényállásszerű magatartás társadalomra veszélyességét (materiális jogellenességét). Gyakorlati szempontból ugyanis leggyakrabban a magánlakáshoz, illetve egyéb helyiséghez és az azokhoz tartozó ingatlanok területéhez köthetők azok az élethelyzetek, melyek során a drónt használó, illetve a sértett (jogosult) személy cselekménye a büntetendőség hiányát megalapozhatja vagy legalábbis ennek lehetősége felmerülhet.

Az alábbiakban két esetkört kívánok bemutatni ezzel kapcsolatosan, elsőként a Btk. 21. és 22. §-ában szabályozott jogos védelem, mint büntetendőséget kizáró ok alkalmazási kérdését az adott területet használó személy elhárító magatartása szempontjából. Plasztikusan felvethető probléma e körben, hogy az ingatlant használó személy lelőheti-e vagy más módon megrongálhatja-e a területére engedély nélkül berepülő drónt? Korábban ugyanis elképzelhetetlennek tűnt, hogy valaki a birtoka védelme érdekében lelőjön egy légi járművet, azonban ez a helyzet a drónok elterjedésével megváltozott.

A Btk. 22. § (1) bekezdése alapján, nem büntetendő az a cselekmény, amely a saját, illetve más vagy mások személye, javai vagy a közérdek ellen intézett, illetve ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

A jogos védelem kapcsán tehát elsőként azt szükséges megvizsgálni, hogy a kizáró ok hagyományos jogi fogalmai hogyan alkalmazhatóak a technológiai fejlődéssel előállt ezen új élethelyzet fényében. E körben elsőként arra a kérdésre kell válaszolni, hogy lehet-e egyáltalán „alanya” a drón egy jogtalan támadásnak, azaz megkövetelhető-e a

²⁰ A felvétel nyilvánosságra hozatalát, a jogtalan hasznoszerzési célzatot, illetve a jelentős érdeksérelem okozását fentiekén túl minősített esetként lenne szükséges meghatározni. E körben szintén megfontolandó lehet olyan büntetendőséget kizáró ok biztosítása az elkövető részére, amely mentesülést engedne a felelősség aló arra az esetre, ha a jogosulatlanul készített kép- vagy hangfelvételt az elkövető még azelőtt megsemmisíti, mielőtt a sértett arról tudomást szerezne, feltéve, ha harmadik személy számára nem került hozzáférhetővé.

²¹ Forrás: https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/14-11-26_opinion_rpas_en.pdf

jogtalan támadó személyes jelenléte, vagy távollétében valamilyen eszköz felhasználásával is megvalósulhat a jogos védelmi szituáció.

Ez a problémafelvetés egyébiránt inverz módon hasonlít arra a korábbi jogirodalmi polémiára,²² ami a védelmi eszközök keretében kifejthető elhárító magatartás tekintetében zajlott, miszerint szükséges-e a megtámadottnak időben és térben jelen lennie a jogtalan támadást kifejtő személlyel szemben. Ezt a kérdést a jogalkotó nemlegesen döntötte el a Btk. 21. §-ának kodifikálásával (a védelmi eszköz útján kifejthető jogos védelmi elhárító magatartás korlátozott mértékű gyakorlásának megteremtésével), melynek elvi megengedhetősége véleményem szerint többségi álláspontnak tekinthető.

Jelen esetben azonban a vizsgált szituáció csak térbeli különbözőséget mutat, a jogtalan támadó (drónt irányító, vezérlő személy) és a jogtalan támadást fizikailag végrehajtó eszköz (drón) eltérő helyzete miatt.

Álláspontom szerint *de lege lata* a jogtalan támadás kifejtését és az ezzel szembeni védekezés lehetőségét a támadó konkrét fizikai jelenlétéhez nem lehet kötni.²³ Egyrészt azért, mert a legális definíció és a bírói gyakorlat sem fogalmaz meg ilyen irányú követelményt, másrészt ismert a jogirodalomban²⁴ az a koncepció, ami végszükségi veszély helyett jogtalan támadásként értékeli azt a helyzetet, ha az állat az emberi jogok reprezentálójaként jelenik meg, azaz ha a támadó meghosszabbított eszközének tekinthető (például kutya uszítása más személyre). Ugyanerre a következtetésre juthatunk, ha a jogtalan támadó drónt használ bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetése céljából. A különbség abban ragadható meg, hogy a technológiai fejlődés eljutott arra a pontra, hogy ezen eszköz a jogtalan támadás helyszínén kívül, távolról is vezérelhető, irányítható, azonban a fent vázolt koncepció ugyanazon elv továbbfejlődésének tekinthető.

Tehát a támadó jelenlétében kifejtett jogtalan támadáshoz képest a távolról irányított drónok is ugyanazon joghatás kiváltására képesek, a támadó akarata szerinti társadalomra veszélyes magatartás kifejtésére alkalmasak, lényegében ezen személy szándékának fizikai kivetődésének tekinthetők. Emellett a megtámadottra nézve is ugyanilyen hatást gyakorol a jogtalan támadás, sőt a drón gyors helyzetváltoztatási képessége és váratlan helyeken történő megjelenési képessége miatt jóval kiszolgáltatottabb helyzetbe hozhatja a megtámadottat. Ezért összegezhető akként a véleményem, hogy a jogtalan támadás fogalmát jogfejlesztésre alkalmas módon szükséges értelmezni.

Ennek hiányában ugyanis a Btk. 20. §-a szerinti végszükség korlátozottabb védekezési lehetősége állna a megtámadott számára rendelkezésre, ami logikátlan ahhoz képest, hogy az emberi támadással szemben szélesebb körben lehet védekezni.

Csák Zsolt vetette fel azt a további kérdést, hogy ha esetleg a drónt vezérlő személy a helyszínen jelen van vagy a megtámadott által ismert helyen tartózkodik, kivel szem-

²² Ld. pl. SZÉKELY János: Egy betöltésre váró joghézag. *Magyar Jog*, 1994/3.163–165.; valamint UJVÁRI Ákos: Adalékok a jogos védelem és a védelmi berendezések viszonyának értelmezéséhez. *Jogelméleti Szemle*, 2002/1.

²³ UJVÁRI Ákos: *A jogos védelem megítélésének új irányvai*. Budapest, Ad Librum, 2009. 101.; valamint BELOVICS Ervin: *A büntetendőséget kizáró okok*. Budapest, HVG-ORAC, 2009. 132.

²⁴ DEGRÉ Lajos: *A jogos védelem az anyagi büntetőjogban*. Vác, Pestvidéki Nyomda, 1910. 291.

ben gyakorolható az elhárító magatartás.²⁵ E tekintetben úgy vélem, hogy ha a jogtalan támadás vagy az ezzel való fenyegetés helyzete fennáll, akkor akár a megtámadott, akár harmadik személy részéről is kifejthető elhárító cselekmény a drónt vezérlő személlyel szemben, az irányítás megszakítása érdekében.

Ezen elméleti alap tisztázását követően további kérdésként merül fel, hogy milyen esetekben alkalmazhat erőszakot a „megtámadott” személy, azaz mely jog által védett érdekekre terjed ki a védelem hatóköre. A jogos védelem törvényi definíciója a védhető jogi tárgyak körét a személyben, a javakban, illetve a közérdekben jelöli meg.

Nyilvánvalóan egy drón ellen alkalmazott védekezési magatartás kizárólag a rongálás szabálysértési vagy büncselekményt formálisan megvalósító alakzataként értékelhető. Személy, illetve javak elleni támadás során véleményem szerint szükséges elhárítási módnak tekinthetjük egy ilyen tárgy megrongálását. Intézett támadásnál – úgy gondolom – könnyen felismerhető és eldönthető a jogos védelmi helyzet fennállta, jogértelmezési problémát az okozhat, hogy adott esetben mikor tekinthetjük közvetlenül fenyegetőnek a drón személyünk vagy vagyontárgyaink ellen irányuló támadását, mely körülményekből vonható le az a következtetés, hogy annak megkezdésétől azonnal vagy igen rövid időn belül reálisan tartani lehet. Ennek eldöntése természetesen mindig az adott ügy sajátosságaitól függ, de általánosságban elmondható, hogy meglehetősen nehéz sok esetben egy tárgy (ami nem tekinthető élőlénynek) pusztá mozgásából arra való következtetést levonni, hogy személy vagy javak elleni támadást fog végrehajtani (a távolság, a sebesség és adott esetben az éjszakai fényviszonyok miatt). A gyakorlatban tehát valószínűleg a drónok megrongálásának relációjában nagyobb számban fognak előfordulni a vélt jogos védelem esetköréhez köthető magatartások, mely a tévedés szabályai szerint bírálандók el.

Ami a védhető jogi tárgyak témáján belül talán gyakorlati szempontból a legtöbb problémát felvető kérdésként merülhet fel az ember testi integritásán, vagyoni javain kívülről, az az emberi méltóságból levezethető olyan egyéb, jog által védett egyéni érdekek, melyek a jogos védelem keretén belül védelmet igényelhetnek, különös tekintettel a már fentebb elemzett magánlaksértés és tiltott adatszerzés új tényállásaira figyelemmel. Így kérdéses, hogy a magánszféra védelme a jogos védelem hatókörében értelmezhető jogi tárgy-e, azaz a jogosult által észlelt azon drón ellen, amely kép- vagy hangfelvételt készít a magánlakáshoz tartozó területen tartózkodó személyről vagy esetleg azt megfigyeli, értékelhető-e egyáltalán jogtalan támadásként?

Csák Zsolt szerint, aligha tekinthetjük intézett támadásnak, ha a kert felett repkedő drón rólunk akar jogsértéssel felvételt készíteni, ugyanis a pusztá zavarás és birtokháborítás nem vonható a jogos védelem körébe.²⁶ Első olvasatra formálisan igazolható a szerző álláspontja, mivel a törvénytörő valóban nem tartalmaz ilyen jellegű védendő érdeket, márpedig ezen társadalomra veszélyes támadásokkal szemben is indokolt lenne az említett büntethetőségi akadály alkalmazási lehetőségének biztosítása.

Ellenben, ahogy a német jogirodalomban Claus Roxin kifejtette, minden olyan adott-ság vagy céltetelezés is jogi tárgy lehet, ami az egyes személy szabad kibontakozásá-

²⁵ Csák i. m. 30.

²⁶ Csák i. m.

hoz, alapjogi megvalósulásához (valóra válásához) szükséges.²⁷ Példaként szolgálhat erre azon főként nyugat európai országok megoldása, amelyek lehetővé teszik a jogos védelem szabályainak alkalmazását egyéb jogi tárgyak irányában is (külön taxáció nélkül).

A jogos védelem szélesebb körű alkalmazását a fenti jogalkotói beavatkozáson kívül elősegítheti a teleologikus jogalkalmazói értelmezés lehetősége is, a személy fogalmának megfelelő értékelésével.²⁸ Véleményem szerint az ember személyét sértő vagy veszélyeztető helyzetek nem szűkíthetők le pusztán a testi sérelemmel járó esetekre, test és lélek nem bontható ketté, így az emberi méltóságból forraszó jogosultságokat veszélyeztető, a társadalomra veszélyes cselekmények is a „személy” fogalma alá vonhatók dogmatikai úton a gyakorlat által. Ezen álláspont befogadó készsége a bírói gyakorlatban is tetten érhető, példának okáért az EBH2007 1584. számon közzétett eseti döntés szerint a birtokvédelem is megalapozhatja a jogos védelmet.

Mivel a támadó viseli a kockázatot elv a jogos védelem értelmezési körében alapvetésnek tekintendő,²⁹ ezért azokban a helyzetekben, amikor a jogtalan támadás a magánszférához való jogot sérti, véleményem szerint szükségesnek és egyébként arányosnak is tekinthető az ilyen magatartást nagyon elleni cselekménnyel elhárítani.

Adott esetben a fentiekkel egyet nem értő álláspont során is (tehát a jogos védelem fogalmi körén kívül) a drónokkal elkövetett magánszféra jogát sértő cselekményekkel szembeni rongálást megvalósító elhárító magatartások felmentő rendelkezéshez vezethetnek bűncselekmény (társadalomra veszélyesség) hiányában.³⁰ Így például a külföldi gyakorlatból is citálható olyan eset, ahol egy ingatlan területén napozó személyről alacsony magasságra repült drón felvételeket kezdett készíteni, melynek hatására a vádlott egy fegyverrel lelőtte a cselekmény abbahagyása érdekében a drónt. A vádlott felmentésére és a cselekmény jogellenességének kizártságára a magánélethez való jog védelme miatt került sor.³¹

Természetesen előfordulhatnak olyan szituációk, amikor jogtalan támadásról fogalmilag nem beszélhetünk. Például egy meghibásodott drón túl alacsonyan történő repülése más ingatlana felett, vagy az ott történő „kényszerleszállása” ártó szándékú cél hiányában nem tekinthető jogtalan támadásnak, így jogos védelmi helyzetet nem is hozhat létre. Szintén erre az eredményre juthatunk rendvédelmi célból használt drónok formálisan magánlaksértést megvalósító cselekménye esetén vagy alacsonyan repülő áruszállítást végző drónok vonatkozásában. Az ilyen pilóta nélküli légi járművek meg rongálása vagy megsemmisítése legfeljebb a vélt jogos védelem keretein belül nyerhetnek mentesülést a büntetőjogi felelősség alól.

²⁷ A szerzőt idézi NAGY Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. *Büntetőjogi Kodifikáció*, 2008/1. 4.

²⁸ DEGRÉ i. m. 362.; illetve GÁL Andor: *A jogos védelem teleologikus megközelítésben*. Szeged, Jurisperitus kiadó, 2019. 61.

²⁹ Ld. pl. a jogos védelem kérdéseiről szóló 4/2013. Büntető jogegységi határozat 1. pontjában foglaltakat.

³⁰ Ezen az állásponton: GÁL i. m. 69–70.; illetve a korábbi jogirodalomból: HELLER Erik: *Magyar büntetőjog tankönyve*. Szeged, Szent István Társulat, 1931. 166.

³¹ Forrás: <https://tinyurl.com/mwr6ffb4>

Mindemellett úgy vélem, hogy a jogos védelem alkalmazási lehetősége társadalmi szempontból több etikai problémát is felvet. Külföldi szakirodalom szerint mindaddig, amíg a drónok kísérleti technológiának számítanak, gyakrabban fordulhat elő indokolatlan megsemmisítésük vidéki területeken, mivel az ingatlan felett megjelenő drónról hajlamosak a jogosultak a legrosszabbat feltételezni – ártalmatlanságukról meggyőző körülmények hiányában –, ezért könnyen indokolatlan erőszak áldozataivá válhatnak.³²

Végezetül említést érdemel az is, hogy a jövőben a jogos védelem alkalmazási lehetőségei technikai szempontból valószínűleg túl fognak mutatni az engedéllyel vagy anélkül tartott lőfegyverek használatán és e körben a védelmi eszközök alkalmazásának lesz prioritása. Rádiójellel működtetett drónok esetében a légvédelmi hatóságok által már alkalmazott detektálás és jelzavarás útján a drón a földre kényszeríthető, melynek lakossági elterjedését véleményem szerint nem lehet kizárni. Az ilyen rendszer akkor lép működésbe, ha a drón egy meghatározott távolságon belül közelíti meg az adott területet vagy objektumot, tehát a Btk. 21. §-ában szabályozott védelmi be rendezések útján gyakorolható jogos védelmi szabályhoz hasonló elvi és gyakorlati kérdések merülhetnek majd fel. A rádiójel nélkül működő ún. „okos-drónok” pedig további kérdések elé állíthatják a joggyakorlatot.

További, szintén a büntetendőség kérdéskörébe tartozó problémaként merülhet fel a drónt vezérlő személy szempontjából, ha például oknyomozó újságíróként valamely közérdekű, más módon nem, vagy csak aránytalan nehézséggel megszerezhető információ érdekében követi el a magánlaksértés és a tiltott adatszérés fent tárgyalt tényállásának egyikét.

A pilóta nélküli légi járművek elterjedése ugyanis más személyekről vagy tárgyakról olyan új és szélesebb fajta információszerzés lehetőséget nyitotta meg a lakosság jelentős hányada előtt, mint korábban még soha. Nyilvánvalóan ez egyfelől a magán-szféra védelmének fokozottabb védelmének biztosítását igényelte a jogalkotó részéről, másfelől figyelembe kell venni azt is, hogy ezen technológia használata pozitív lehetőségeket is hozott magával. Például bűncselekmények bárki általi felderítését, avagy olyan, a közérdeklődést érintő, a közvéleményt, közhangulatot alakító tények, információk nyilvánosság elé tárásának a lehetőségét, amely egy demokratikus állam működése szempontjából hasznos lehet.

Tehát a drónok által készített felvételek szolgálhatják a közérdeket (bűnüldözés vagy a sajtó objektív tájékoztatása szempontjából), de egyúttal sérthetik a jogosult magán-szférájához való jogát is. A köz és magánérdek kollíziója értékmérlegeléssel oldható fel, ami jelen esetre vetítve azt a kérdést veti fel, hogy milyen és mekkora súlyú közérdek az, ami miatt a jogos magánérdeknek hátrébb kell állnia és utat kell engedjen számára a büntetlenség kimondásával.

E körben kétfajta lehetséges esetkör különíthető el: a hatósággal történő közlés, illetve a nyilvánosságra hozatal különböző formái. Előbbi legegységelműbb eset szerint, ha valaki drón használatával olyan eseményt vagy információt rögzít, ami bűncselekmény vagy szabálysértés megállapítására lehet alkalmas, és ezen felvételt a hatóság elé tárja.

³² FROMKIN–COLANGELO i. m. 22.

Ahogy azt a Legfelsőbb Bíróság az EBH2000.296 számon közzétett eseti döntésében kifejtette, a személyhez fűződő jogok megsértése megvalósulhat a képmás vagy hangfelvétel visszaélésével történő elkészítésével, ugyanakkor a képmás vagy hangfelvételnek bírósági vagy szabálysértési eljárásban bizonyítékként való előterjesztése felhasználásnak minősül, és a felhasználás tényének megállapítása szempontjából közömbös az, hogy a felvétel készítése a személyiségi jogok megsértésével történt. A bíróság vagy más hatóság előtt folyó eljárásban az igazság érvényesülésének biztosítása közérdek, és a bizonyítás ezt a célt szolgálja, ezért nem lehet a felvétel felhasználását visszaélésnek tekinteni. Véleményem szerint a fent említett bűnüldözési érdek (mint közérdek) ilyen szituációkban kellő alapot adhat a drónnal megvalósított magánszférát sértő tényállászerű magatartások büntetendősége alól.³³

Büntetőjogi szempontból nehezebb esetként a drónnal készített felvételek nyilvánosságra hozatala képezi, a fent említett, közérdeket érintő szituációkban. Hazánkban tételes jogi szempontból az ún. oknyomozó újságírói tevékenység vonatkozásában lehet vizsgálni a jogszabály engedélyének, mint büntetendőséget kizáró oknak a hatókörét a drónnal elkövetett magánlaksértés és tiltott adatszerzés tükrében, illetve ezen ágazat tekintetében áll rendelkezésre szélesebb körű strasbourgi esetjog is. Ettől függetlenül ez nem jelenti azt, hogy más személyek vonatkozásában a büntetendőség kérdése ne lehetne vizsgálat tárgya az ilyen visszaélészerű drónhasználat során.

A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (Smtv.) 8. § (1) bekezdése értelmében a médiatartalom-szolgáltató munkavállalója nem vonható felelősségre olyan jogsértésért, amelyet valamely közérdekű információ megszerzésével összefüggésben követett el, és az adott információ általa nem, vagy csak aránytalan nehézséggel lett volna más módon megszerezhető; feltéve, hogy az így elkövetett jogsértés nem okoz aránytalan vagy súlyos sérelmet, továbbá az információ megszerzésére nem a minősített adatok védelméről szóló törvény megsértésével került sor.

A hazai gyakorlatban konkrét ügyben is kérdésként merült fel, hogy a fenti jogszabály feltételeinek fennforgása felhatalmazza-e bűncselekmény elkövetésére az újságírót. A Kúria a Bfv.1359/2018/5. számú döntésében kifejtette, hogy a hivatkozott rendelkezés az információ megszerzésével arányos jogsértésről szól. Ebből konkrétan nem határozható meg, hogy szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetéséről van-e szó. A tárgyalat ügyben a bíróság a vádlott büntetőjogi felelősségét megállapította, a döntés *ratio decidendi*je arra hívta fel a figyelmet, hogy például a fedett nyomozó tevékenységgel ellentétben a magán-, vagy oknyomozó tevékenységek nem bírnak a büntetőjogba ütközés szabályozott lehetőségével, az idézett jogszabályhely erre vonatkozó kifejezett rendelkezésének hiányában.

Véleményem szerint a fenti indokokhoz képest kissé árnyaltabb eredményhez juthatunk az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó esetjogának ismeretében. Az EJEB már számtalan határozatában részletesen elemezte és hangsúlyozta a sajtó alapvető jelentőségét a demokratikus társadalomban, melynek feladata a „társadalom örkutyájaként”, hogy közérdeklődést érintő információkat a nyilvánossággal megosz-

³³ Ezzel egyező állásponton CsÁk i. m. 41.

szon, bizonyos határok keretei között. A tekintetben, hogy bűncselekményt vagy szabálysértést megvalósító információszerező tevékenység ezen keretek közé beleilleszhető-e még, azt a bíróság az emberi jogokról szóló európai egyezmény 10. cikkével (véleménynyilvánítás szabadsága) összefüggésében értelmezte több határozatában. Általánosságban rögzíthető, hogy az EJEB az alapul fekvő ügyekben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a média a demokratikus társadalomban betöltött alapvető szerepe ellenére nem mentesülhet a büntetőjog tiszteletben tartásának kötelezettsége alól azzal az indokkal, hogy az újságírói tevékenység a véleménynyilvánítás szabadságával szorosan összefügg. A „felelős újságírás” körébe ugyanis a büntetőjogi szankciók vállalása is beletartozik.³⁴

Magam részéről a Pentikäinen v. Finnország,³⁵ valamint a *Brambilla* és mások v. *Olaszország*³⁶ ügyekben kifejtett párhuzamos indokolással, illetve különvéleményben foglaltakkal értek egyet az ilyen típusú ügyek büntetendőségének kérdése szempontjából. Eszerint azokban az esetekben igazolható lehet az újságíró cselekménye, ha a kérdéses információk nyilvánosságra hozatala iránt a társadalom részéről nagy érdeklődés mutatkozik, például amikor megpróbál valaki fényt deríteni korrupciós vagy a kormánytisztviselők, illetve választott képviselők illegális tevékenységeire. Tehát pusztán azon tény igazolásával, hogy az újságíró büntetőjogi rendelkezést sértett, az ügy vizsgálata még nem ért véget a szükséges és arányos jogkorlátozás megítélésének szempontjából, a szóban forgó közérdekű információ súlyát mindig figyelembe kell venni. Emellett meg kell jegyezni azt is, hogy a büntetőjogi felelősség megállapítása (enyhe szankció esetén is), annak stigmatizáló jellege miatt önmagában is jelentős viszatartó erővel bírhat a sajtó tevékenysége tekintetében.

A drónokkal fenti célból végrehajtott, magánszférát sértő cselekmények tekintetében a fent előadottak véleményem szerint megfontolandóvá tehetik, hogy nagyobb tárgyi súlyú, a közérdeklődést széles körben érintő, más módon nem, vagy aránytalan nehézséggel megszerezhető információk feltárása céljából történő, a társadalomra csekélyebb mértékben veszélyes cselekmények elkövetése esetén a büntetőjogi vagy szabálysértési felelősség megállapítására ne kerüljön sor. Ezen értékmérlegelési tevékenység elvégzése minden ügy egyedi jellegzetessége alapján a jogalkalmazó feladatát képezi, de megítélésem szerint a büntetendőség hiányának esetköre vékonyabb mezsgyén képzelhető el.

6. A „rendészeti” drónok alkalmazási kérdései

Szintén a magánszférához való jog kérdésköréhez tartoznak a rendészeti szervek által bűnmegelőzési, felderítési vagy más honvédelmi és nemzetbiztonsági okból használt pilóta nélküli állami légi járművek adatgyűjtési tevékenységének hatóköre. Az ezen

³⁴ Részletesen foglalkozik a kérdéskörrel a Kúria Bfv.1359/2018/5. számú döntése, valamint KOLTAY András – NYAKAS Levente: *Magyar és európai médiajog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 487–514.

³⁵ Pentikäinen v. Finland, no. 11882/10., 2014. február 4-ei ítélet, párhuzamos indokolás.

³⁶ Brambilla and others v. Italy, no. 22567/09., 2016. június 23-ai ítélet, különvélemény.

légi járművek repüléséről szóló jogszabály (38/2021. (II. 2.) Korm. rendelet) üzemeltetőként többek között a rendőri és nemzetbiztonsági szolgálatokat is nevesíti.

Mivel a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 232. § (3) bekezdése lehetővé teszi, hogy adott hely titkos megfigyelése során a leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv bírói engedéllyel – a nyilvános vagy a közönség részére nyitva álló hely kivételével – a lakásban, egyéb helyiségben, bekerített helyen, illetve – a közösségi közlekedési eszköz kivételével – járművön történeteket titokban technikai eszközzel megfigyeljen és az ott zajló eseményeket rögzítse, ezért a büntetőeljárásban a titkos adat vagy információgyűjtés során a drónok –álláspontom szerint – az általános szabályok szerint felhasználhatóak ilyen célra.

Problémát az jelenthet, hogy bármit is kíván egy drón megnézni, az általában a vártnál többet vesz fel. Tehát ennek a technológiának a használata precedenst teremthet olyan területek áttekintésére, amelyekhez a bűnüldöző szervek nem feltétlenül férhetnének hozzá erre vonatkozó engedély nélkül. E körben nem kifejezetten csak a magánlakáshoz köthető helyszínek jöhetnek szóba, hanem minden más egyéb, például egy gyülekezés céljából igénybe vett közterületen történő rögzítés lehetősége is.

Természetesen a Btk. 307. §-ában szereplő tényállás büntetni rendeli az engedély nélkül vagy annak kereteit túllépő tevékenységeket, de megfontolandó lenne jogszabályi szinten rögzíteni a drónok bűnüldözési célból történő felhasználási feltételeit, szűkebb körben megvonva azt, más leplezett eszközökhöz képest.

Ennek indoka abban ragadható meg, hogy ezen új technológia a korábbiakhoz képest jóval könnyebb módon teszi lehetővé adatok és információk szerzését, ami nagyobb mértékben fenyegeti a magánszférához való jogot, illetve a személyes adatok védelmét. Éppen ezért indokolt lehet a jövőben a rendőrségről, valamint a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény ez irányú módosítása. Ilyen korlátozottabb szabályozást alkalmaz például Florida állam, ahol a hatóságok (nem leszűkítve azokat a bűnüldözést végző szervekre) fő szabály szerint nem használhatnak drónt bizonyítékok vagy egyéb információk megszerzése céljából, kivéve terrortámadás magas kockázata esetén vagy házkutatási engedély keretében, illetve közvetlenül fenyegető veszély elhárítása érdekében.³⁷

A fenti aggályok mellett, úgy vélem, a rendészeti célból használt drónok tekintetében elsősorban az ún. kiber bizalom kialakítása lehet a cél a társadalom irányába, melynek első lépése azok felhasználási feltételeit tartalmazó jogszabályi környezetnek a kialakítása.

7. Egyéb értelmezési kérdések

Habár jelen dolgozat elsősorban a drónhasználat kérdéseit a magánszféra jogának relációjában kívánja vizsgálni, végezetül érdemesnek tartom röviden kitérni más olyan esetekre is, amelyek büntetőjogi szempontból értelmezési kérdést vethetnek fel.

Ahogy fentebb már említettem, az Lt. 54. § (3a) bekezdése alapján a pilóta nélküli légi jármű parancsnoka a pilóta nélküli légi jármű vezetője. Ezen rendelkezés a közleke-

³⁷ Forrás: <https://tinyurl.com/2p9ecz2n>

dési bűncselekmények tekintetében bírhat relevanciával a jövőben, ugyanis felvetődik a kérdés, hogy a drónt vezérlő személy adott esetben bűncselekmény tettese lehet-e. Tény, hogy a büntetőjogi felelősség eldöntése önálló és így eltérően alakulhat az ágazati jogszabályban lefektetett felelősségi viszonyokhoz képest, de a gyakorlat is a jármű vezetőjének azt a személyt tekinti, aki a járművel történő közlekedés során az alapvető vezetéstechnikai műveleteket elvégzi és a jármű haladását irányítja.³⁸ Ugyanezt a tevékenységet fejtí ki a drónt vezérlő személy is, a különbség a pilótával rendelkező légi járművekhez képest az, hogy fizikailag attól eltérő helyről teszi ugyanazt.

Álláspontom szerint, ha a drónt irányító személy a rá irányadó közlekedési (legeklatásabb eset szerint a repülési magasságra vonatkozó) szabályokat megszegi és emiatt például veszélyezteti egy másik légi járművön tartózkodók életét vagy testi épségét, a Btk. 233. §-ában szereplő légi közlekedés veszélyeztetése bűncselekmény miatt vonható felelősségre.³⁹ Adott esetben, ha a drón más közlekedési ágazat alá tartozó járművek tekintetében veszélyezteti mások életét vagy testi épségét, akkor a Btk. 232. §-ában szereplő közlekedési biztonsága elleni bűncselekmény fennállása vizsgálható.

Ezzel szemben már kérdéses lehet vonatkozásában a Btk. 236. és 237. §-ában szereplő ittas, illetve bódult állapotban történő járművezetés megvalósulása, hiszen az Lt. tárgyalta módosítása definiálta a pilóta nélküli légi jármű fogalmát, ezzel szemben a Btk. kizárólag azon eseteket rendeli büntetni, ha valaki ittas vagy bódult állapotban légi járművet vezet. E körben tehát indokolt lehet a Btk. ez irányú módosítása, mivel pilóta nélküli légi járművek tekintetében az ilyen cselekmények büntetendőségét a közlekedés biztonságához fűződő társadalmi érdek ugyanúgy alátámasztja, mivel a személyek testi épségére is ugyanolyan potenciális veszélyt jelenthet, ha valaki egy drónt tudatmódosító szer hatása alatt irányít.

Külön problémát vet fel az az eset, amikor valaki, erre vonatkozó engedély hiányában lőfegyverrel vagy robbanóanyaggal felszerelt drónt reptet, hiszen ez a testi épséget vagy vagyoni javakat veszélyeztető cselekményeken kívül akár terrorcselekmény (Btk. 314. §) büntetnének is minősülhet, de felmerülhet más tényállás is, például az orvvadászat (Btk. 245. §) büntette is. Könnyű tehát belátni, hogy mekkora pusztítást végezhet egy ilyen távolról vezérelt, könnyen és gyorsan, szinte észrevétlenül mozgó eszközzel történő robbanóanyag ledobása vagy lőfegyver használata akár embertömegek vagy épületek vonatkozásában. Éppen ezért indokolt lenne büntetni rendelni, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az engedély nélküli lőfegyver vagy robbanóanyaggal történő pilóta nélküli légi jármű repülésének a tényét is.

8. Összegzés

Habár a lakosság körében a drónok elterjedése és használata fokozódik, ezzel együtt a magánszféra védelmének kérdése is újfajta kihívások előtt áll, melynek egyik sarok-

³⁸ BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál: *Büntetőjog*. Budapest, HVG-ORAC, 2019. 347.

³⁹ Az Lt. 60/A. §-a szerint, a pilóta nélküli légi jármű és a pilóta nélküli állami légi jármű parancsnoka felelős a pilóta nélküli légi jármű és más légi jármű közötti biztonságos elkülönítés betartásáért.

pontja, hogy a büntetőjog milyen határokat szab a drónt használó személyek vonatkozásában.

Véleményem szerint jogalkotói szempontból a magánszféra külső és belső büntetőjogi védelmét a hatályos megoldásnál egy komplexebb tényállás megfelelőbben szolgálná. Ezen túlmenően úgy vélem, hogy a hagyományos általános és különös részi büntetőjogi intézmények, tényállások továbbra is alkalmazhatók a pilóta nélküli légi járművek kapcsán, a már említett fogalmi pontosítások szükségességén kívül.

Elvi érveléssel tehát rögzíthető, hogy a drónok által okozott veszélyek és előnyök mérlegelése alapján mindenkor egy olyan büntetőjogi környezet kialakítása a cél, ami a használat és a védelem tekintetében egyfajta egyensúlyi állapot létrehozására törekszik.

